

Försvarshögskolan
Institutionen för Ledarskap och Management

Bilden av oss och de andra

Om svensk trupps möten med civilbefolkning och militära
enheter under tjänstgöring i Kosovo 2006

Louise Weibull
Erik Hedlund

Inledning

Sverige har en lång erfarenhet av deltagande i internationella fredsfrämjande insatser. Under en tid av drygt 50 år har vi deltagit i 120 internationella uppdrag i ett 60-tal länder och cirka 100 000 svenskar har tjänstgjort i det som numera kallas Utlandsstyrkan. Flertalet uppdrag har skett under FN:s ledning, men sker numera också inom ramen för NATO eller EU. Under de senaste tio-femton åren har dock uppdragen drastiskt ändrat karaktär, från att främst observera skeenden och övervaka ingångna fredsavtal till att, om situationen så kräver, framtvinga fred, stabilitet och vilja till förhandling med våld eller hot om våld. Mycket har gjorts för att anpassa sig till denna förändring vad gäller materiel, utbildning, rekrytering mm, och svensk trupp kan sägas ha varit framgångsrik i många avseenden. Det svenska försvarets ökade fokus på deltagande i multinationella insatser ställer dock också stora krav på social förmåga och en medvetenhet om de kulturella olikheter man kan tänkas möta. Inom tidigare forskning råder det stor enighet om att bristande insikter härvidlag riskerar att avsevärt försvåra genomförandet av framgångsrika insatser (Nuciari, 2002; Rubinstein, 2007, Britt & Adler, 2003).

I föreliggande delrapport speglas väsentligen tre frågeställningar: Vilka är de sociala och kulturella möten svensk trupp erfar vid tjänstgöring utomlands? Hur ser man på sig själv i denna miljö och hur uppfattar man ”de andra”? Och sist, men inte minst, i vad mån skiljer sig uppfattningarna om sig själv och andra vid jämförelse över tid (före, under och efter tjänstgöring). Tjänstgöringsområdet är Kosovo och studien påbörjades år 2006. Redogörelsen inleds med en kort bakgrundsbeskrivning och presentation av tillvägagångssätt i studien. Därefter presenteras studiens resultat. Framställningen avslutas med en diskussion och sammanfattning av studiens huvudresultat.

Den svenska utlandsstyrkan

Starkt opinionsstöd och etablerad betoning av humanitet

Såväl politiker som höga militärer framhåller gärna att Sverige, i internationell jämförelse, håller hög klass när det gäller fredsbevarande insatser. Dessa har också högsta prioritet bland försvarets huvuduppgifter och ökade anslag har tilldelats Utlandsstyrkan och satsningen på Nordic Battle Group.

Jämfört med enheter från många andra länder tillskrivs den svenska Utlandsstyrkan ha överlägsna kvaliteter när det gäller humanitet och social kompetens. Man tillhör ett samhälle där demokrati, medinflytande, jämställdhet och allas lika värde är starkt betonade ideal och man ingår i en militär organisation där överlägsen kompetens inte entydigt antas följa med högre militär grad. Bland andra bidragande faktorer nämns ofta värnplikssystemet, som anses tillföra försvaret ett kontinuerligt inflöde av det civila samhällets normsystem och en bredd av civila erfarenheter och kompetenser. I den svenska officersutbildningens betonas också denna bredd genom en satsning på generalistkompetens snarare än specialistkompetens (Ydén, 2008). I jämförelse med andra länder nämns ofta också skillnader i de arbetsmetoder och tillvägagångssätt som tillämpas i de

svenska enheterna och som sammantaget anses utgöra en god grund för svensk medverkan i fredsfrämjande operationer. Så till exempel tillämpar man en jämförelsevis låg grad av ”force protection”¹ när man rör sig ute i operationsområdena. Sammantaget finns det således skillnader beträffande hur nationer uppfattar och bedriver fredsfrämjande uppdrag. Från såväl politiskt som inomorganisatoriskt håll betonas dock att svensk trupp här håller hög klass i internationell jämförelse (www.folkochforsvar.se, www.mil.se)

Behovet av social och kulturell kompetens

Ett framtida scenario av allt mera oförutsägbara möten

Det är många olika grupper och ideologier som utländsk trupp kan komma i kontakt med inom ramen för multinationella fredsinsatser. Den kanadensiska antropologen Brian Selmeski ger följande exempel: Kollegor inom egen enhet, företrädare för olika försvarsgrenar, samverkanspartners inom andra nationer, ”motståndare” (gerillaförband, specialstyrkor, paramilitärer, terrorister), civila med varierande ideologiska uppfattningar (forna elitgrupper och dess sympatisörer, flyktingar, nationella minoritetsgrupper), internationella hjälporganisationer (FN, regionala organisationer, Röda korset, Läkare utan gränser, Rädda barnen), civila regeringsföreträdare (diplomater och bistånds-/utvecklingsamordnare) m fl (Selmeski, 2007).

Mot denna bakgrund förstås lätt att de operativa vinsterna med att besitta analytisk förmåga, flexibilitet, empati osv. i kontakter med ”de andra” kan förväntas vara stora. Utöver att risken för direkta missförstånd mellan aktörerna i insatsområdet sannolikt kan minskas, ökas förutsättningarna för en mer långsiktig gemensam situationsförståelse. Om man till detta lägger kulturell kunskap som omsätts i praktisk handling, uppfattas detta sannolikt som ett uttryck för respekt, något som utgör en central del i arbetet med att vinna ”hearts and minds”.

Utöver behovet av förberedelser inom området kulturell kompetens, har den förändrade karaktären på de nya insatserna givit upphov till utvecklingen av begrepp som ”*The strategic peacekeeper*”. Uttrycket illustrerar en ny roll innefattande allt från det vi kallar traditionell ”peace-keeping” till ”peace-enforcement” (Dandeker & Gow, 1997)

Kulturområdet eftersatt i utbildningen

Trots enighet om att kulturell sensibilitet kan få stor betydelse på taktisk nivå, fanns dock inte vid tiden för denna studie några konkreta mål för hur kulturell kompetens skulle inrymmas i Försvarsmaktens utbildning av Utlandsstyrkan. Detsamma gällde hur detta behandlades i centrala policydokument. I Försvarsmaktens doktrin (Försvarsmakten, 2005a-e) nämns kulturens roll i samband med internationella insatser högst marginellt. Vid Folk- och Försvars rikskonferens den 17 januari 2006 betonade dock dåvarande försvarsministern Leni Björklund, vikten av att officerare som deltar i internationella insatser ska ”*kunna förstå och tolka sin operationsmiljö*”

¹ Med ”force protection” avses styrkornas egenskydd. I samband med patrullering innebär detta ofta en högre grad av distans till t ex civilbefolkningen och mindre av personlig kontakt och förtroendeskapande åtgärder.

och att ämnen som: ”*humaniora, historia, religionsvetenskap och kulturanthropologi*” kanske borde ingå i officersexamen.² Varken under Björklunds mandatperiod eller betydligt senare vidtogs dock några särskilda åtgärder för att öka officerarnas och soldaternas kulturella medvetenhet. Vid tiden för denna studie gällde att under den förberedande utbildningen inför utlandstjänst, som genomförs under 7-8 veckor, fick soldaterna en högst begränsad (några få timmar) utbildning kring den specifika kontext man skulle komma att befinna sig i. Utöver denna utbildning kring regionala förhållandena, gavs ingen utbildning kring kulturfrågor i vidare bemärkelse. Inte heller gav utbildningen på Livgardet några förberedelser inför samverkan med andra nationer (Hedlund, Weibull och Soeters, 2008). Nämnas bör dock att rotationsutbildningen ändrats något på senare tid och att kulturella inslag då sägs ha fått en något större plats.

Avsaknad av formell utbildning behöver dock inte innebära att det saknas kunskapsspridning kring kulturella förhållanden i missionsområdet. Tvärtom visas i sistnämnda studie (Hedlund et al., 2008) att sådan är relativt omfattande, men att den sker på ett informellt sätt. Att inslaget av informell kunskapsöverföring, socialisering och lärande generellt är stort inom Försvarsmakten, har också tidigare uppmärksammats i en studie av Hedlund avseende svensk officersutbildning (2004). Här framkom att yrkeskunnandet inte främst formas under den formella officersutbildningen utan i hög grad informellt, genom exempel från de mera erfarna officerarna på förbanden, dvs. ett situerat och kontextuellt lärande (jämför Lave och Wenger, 1991). Så länge ”rätt” kunskaper lärs ut är detta inget problem utan snarare något positivt. Problemet med uteslutande informell kunskapsöverföring i utlandssammanhang, och inför kanske helt okända förhållanden för ”mottagaren”, är dock att också missförstånd och fördomar kan få spridning. I en tysk-holländsk studie (Vom Hagen, Klein, Moelker och Soeters, 2003) påtalas att så kan ske också under formell utbildning om officerare med erfarenhet av ett visst konfliktområde för vidare egna fördomar på ett oönskat sätt. Författarna menar att dessa lärare måste vara medvetna om risken för att överföra nationalistiskt färgade fördomar om ”de andra” (Ibid. s. 145).

Studiens syfte och frågeställningar

Beskrivningen ovan har syftat till att belysa hur det svenska försvarets ökade fokus på deltagande i multinationella insatser ställer höga krav på social förmåga och kulturell medvetenhet bland Utlandsstyrkans personal. Det övergripande syftet med föreliggande studie är att öka kunskapen om hur svensk trupp ser på sig själva och andra parter i samband med utlandstjänstgöring. Det missionsområde som här refereras till är Kosovo och tidpunkten är 2006.

Följande frågeställningar har stått i centrum:

- (1) Vilka föreställningar har den svenska truppen före tjänstgöringens början avseende
 - a) den svenska utlandsstyrkan,
 - b) militära samverkanspartners och
 - c) lokala aktörer.
 - (2) I vad mån har dessa föreställningar förändrats under och efter avslutad insats?
- Framställningen inleds med en kort presentation av missionsområdet.

² <http://www.folkochforsvar.se/files/RK%202006/Leni%20Bjorklund060117.pdf>

Missionsområdet Kosovo vid tiden för studien

KFOR är en Nato-ledd internationell styrka som ansvarar för att etablera och upprätthålla fred och säkerhet i Kosovo. Första bataljonen KS01, kom till Kosovo i oktober 1999. Vid tiden för datainsamlingen bestod Kosovostyrkan (KS14) av 244 svenska män och kvinnor fördelade på ett skyttekompani; "Bravo Company", ett "National Support Element" (NSE), militärpolis, underrättelseenheter samt personal i KFOR-högkvarteret i Pristina. Den största delen av personalen var grupperad på Camp Victoria i Ajvalija utanför Pristina. Tidigare hade Sverige haft en bataljon på omkring 700 man i Kosovo. Att minska Kosovostyrkan var ett politiskt beslut som låg i linje med Nato:s och FN:s inriktning att på sikt helt avveckla KFOR och överlämna administrationen av provinsen till dess invånare.³

I Kosovo samverkade svenskarna med ett stort antal nationer (ca 10 stycken), där en av dessa var *Leading Nation*, ett uppdrag som växlar enligt ett roterande schema. Jämfört med exempelvis Liberia bor och arbetar svenskarna i Kosovo inte lika nära de nationer man samverkar med. Ett annat utmärkande drag för Kosovostyrkan är också att en betydande andel av uppgifterna kan klassas som "polisiära" snarare än traditionellt militära arbetsuppgifter.

Den svenska Kosovomissionen var således väl etablerad. En parallell kan här göras till begreppet "permanent tillfällighet" (Hofmaier och Karlsson, 1977), ett begrepp som står för något som från början setts som en nödlösning men som kommit att förlängas och sträckas ut i tiden. Inom yrkeskategorier som arbetar under denna typ av förhållanden kan då uppstå ett närmast institutionaliserat mönster av handlingar och tillvägagångssätt. I praktiken är det dock inte enkelt att avgöra från och med vilket ögonblick en verksamhet upphör att vara tillfällig och när den övergår till att vara permanent. Poängen är snarare att det under sken av en tillfällig verksamhet kan utvecklas en verksamhet som kommit att få allt flera permanenta drag. Överfört till Kosovomissionen finns här många paralleller. Just nu är det den artonde KFOR-styrkan på plats i Kosovo, något som sannolikt inte förväntades från början. Efterhand har missionen blivit mer etablerad och man "ärver" tidigare enheters förhållningssätt och föreställningar om lägesbild, säkerhet mm, något som dock här fick en drastisk vändning efter de plötsliga och oväntade upplöset i Caglavica under KS09 år 2004. Därefter sägs mycket ha förändrats vad gäller både utrustning, regler och uppträdande, men senare studier av enheter i Kosovo har också visat att händelsen betraktas som just en unik "tillfällighet" och att mycket därefter återgått till det "vanliga" (A. Weibull, 2008). Försvarsmaktens officiella riktlinje förefaller också vara att Kosovostyrkan inte skall utvecklas, utan endast bibehållas, för att på sikt avvecklas, vilket då också understryker den dubbelhet som inryms i begreppet "permanent tillfällighet".

Metod och genomförande

Studien planerades som en undersökning i tre faser. Detta innebar att deltagarna intervjuades vid tre olika tillfällen; före, under och efter missionens genomförande. Intervjuerna var halvt

³ www.mil.se/internationellt besökt den 20 maj 2008.

strukturerade med i förväg formulerade frågeområden och frågeställningar. Stort utrymme fanns dock för den enskilde att också ta upp andra områden och göra ytterligare reflektioner. Samtliga intervjuer har bandats och därefter skrivits ut i det närmaste ordagrant. Valet av frågeområden har inspirerats av tidigare forskning kring identitet och självbild (Karlsson, 1990; Löfgren, 1985; Arnstberg, 1989; Sion, 2006; Ben-Ari och Elron, 2001).

Urval

Sammantaget har 30 intervjuer genomförts, fördelade över tre tillfällen. Urvalet av intervjupersoner gjordes av en kontaktperson vid Arméns Taktiska Stab (ATS).⁴ Önskemål framfördes om att undersökningsgruppen skulle innehålla en spridning med avseende på kön, ålder och tidigare missionserfarenhet. Detta kunde emellertid inte uppfyllas. Av de 10 informanterna var samtliga män i åldrarna 22 - 33 år och två av dessa hade erfarenhet av en eller flera tidigare missioner i f.d. Jugoslavien.

De två första intervjuomgångarna (fas 1 och 2, före respektive under tjänstgöring) genomfördes under 2006, medan den tredje (fas 3, efter hemkomsten) genomfördes under maj respektive augusti 2007. Tiden per intervju varierade mellan 30 min och 1 ½ timme. Beträffande intervjuerna under tjänstgöring (studiens fas 2) har dessa genomförts på Camp Victoria i Kosovo. Övriga intervjuer (fas 1 och 3) genomfördes under den sista veckans utbildning på Livgardet respektive under återträffar efter hemkomsten på Livgardet respektive på LV6 i Halmstad, samt i två fall på offentlig plats i Stockholm.

Databearbetning

Intervjuerna har transkriberats i det närmsta ordagrant. Därefter har datamaterialet bearbetats, texterna har rensats från ovidkommande information och innehållet har analyserats och strukturerats i likhet med vad Steinar Kvale (1997) benämner ”meningskategorisering”. Det som nedan presenteras är ett urval av det insamlade materialet. Presentationen uppdelas i faserna ”före”, ”under” och ”efter” och speglar citat som särskilt kan kopplas till frågeställningarna ”bilden av oss själva” och ”bilden av de andra”.

Resultat

Nedan presenteras ett urval av citat från intervjuerna med anknytning till frågan om hur man ser på sig själv och andra före, under och efter tjänstgöringen i KS14.

⁴ Detta innebar att vi framfört önskemål kring undersökningsgruppens utseende, men att vi inte i övrigt kunnat påverka urvalet av informanter.

Före tjänstgöring (Fas 1).

Bilden av den svenska Kosovostyrkan före tjänstgöringen

Som tidigare nämnts är det en utbredd uppfattning att svensk trupp har ett gott rykte när det gäller internationella insatser. Detta återspeglas också i de intervjuer som här genomförts inför uppdraget i Kosovo. Argumenten är också ungefär desamma. Som bidragande orsaker framhålls förhållanden som att vi rekryterar på frivillig basis, att vi har ett värnpliktsförsvar, att det inom enheterna finns en mix av människor i olika åldrar och därmed en bredd i civila och militära erfarenheter och kompetenser. Följande citat exemplifierar detta:

'De flesta soldater är ju civila, alltså i vanliga fall. Jag kan tycka att vi har en större flexibilitet än andra utländska förband, där man har yrkesmilitärer'.

'Det svenskarna är duktiga och kända för, är att vi kan lösa mer än att vara soldat. Vi är ganska så initiativrika så att säga. Plockar in andra erfarenheter då'.

Samtidigt uttrycks dock att uppgiftens karaktär är mycket styrande för vem som besitter överlägsen kompetens. En yrkesarmé tillskrivs stora fördelar i skarpa situationer, genom den större erfarenhet denna har, medan det svenska systemet här naturligt nog är mer begränsat. Parallellt med detta framhålls att de svenska kompetenserna i hög grad finns inom områden som har koppling till sociala kontakter i operationsområdet och allmänt sett till det som brukar refereras till som "peacekeeping".

'Den militära kompetensen är nog bättre på andra förband eftersom de är yrkessoldater. Däremot rörande de etiska och moraliska aspekterna ligger vi bra till, absolut'.

'Har hört att vi är riktigt bra på peacekeepinggrejen och ganska väl omtyckta'.

'Kan tänka mig att vi uppfattas som mer professionella än vi ser oss, samtidigt ganska lugna, gränsande till feqa faktiskt. Svenskar tar inte i för mycket'.

En positiv aspekt av just frivilligheten i deltagandet anses vara att detta genererar en hög motivation i de svenska enheterna. Likaså anses det, relativt sett, jämställda förhållandet mellan svenska officerare och soldater öka arbetstillfredsställelsen. Till detta kommer att den svenska ledarskapsdoktrinen "uppdragstaktik", vilken innebär ett stort mått av "frihet under ansvar". Detta innebär att den som tilldelas en uppgift har relativt stor frihet att lösa denna efter bästa förmåga och "i chefens anda", i stället för orderstyrning på detaljnivå. USA tas ofta som exempel på det sistnämnda, något som dock en av intervjupersonerna anser smått överdrivet. Det som kanske främst framhålls beträffande USA är i stället en beundran för deras materiella utrustning och överlägsna erfarenhetskaptal. I intervjuerna finns många uttryck för en dubbelhet i åsikter om andra länders trupp, och framförallt beträffande USA:s, som man både beundrar, avundas och kritiserar, beroende på kontext. Nedanstående citat får exemplifiera detta:

'Från svenskt håll har man en föreställning om att amerikanerna har ett väldigt strikt system, officerarna kan ingenting och deras sergeanter sköter allting som är vettigt och att dom är initiativlösa

på soldatnivå osv., men verkligheten är väl inte så svart och vit. Det är mycket fördomar mot andra försvarsmakter men framförallt kanske mot USA. Däremot så beundrar man deras s.a.s. hårdvara, de har mycket utrustning och en ammunitionstillgång som är helt, ja den är ändlös mer eller mindre. Det finns mycket historier som florerar’.

’Till skillnad från andra nationer, så kanske en major bara skulle gå förbi en underordnad utan att ens hälsa, men här fungerar det precis tvärtom, att han nästan stannar vid allihop och hej Kalle hur är läget liksom, gick det bra i gårdagens övning, han har jättebra koll på vad Kalle har gjort. Jätteviktigt tycker jag och det stärker ens egen motivation också då att chefen kommer ut och liksom frågar’.

’Svenskar kanske lite ödmjukare, mer reserverade och självutplånande i sin framtoning än till exempel sydeuropéer eller amerikaner’.

De blandande känslor som här uttrycks inför nationer som det stora flertalet informanter aldrig har samverkat med, indikerar att allehanda informationskällor här har satt sina spår. Med Sverige som utgångspunkt och referensram, och svensk trupps omvittnade framgångsrika insatser i en rad insatsområden, förstärks också åsikterna om de annorlunda dragen hos ”de andra”. Bidragande till den positiva självbilden är sannolikt också att svensk trupp vid tiden för studien varit förskonad från de skandaler och ”reality-checks” som många andra nationer erfarit (se t.ex. Klep och Winslow (2000) kring Somalia, respektive Srebrenica). En intressant iakttagelse är också att bilden av svenskar i internationella insatser är entydigt positiv, oavsett om respondenterna har tidigare missionserfarenhet eller ej.

Bilden av civilbefolkningen före tjänstgöringen

Beträffande det förestående mötet med civilbefolkningen finns det bland informanterna en stor medvetenhet om att det finns stora skillnader mellan Sverige och Kosovo. Samtidigt har man ingen större kunskap om vad detta kan innebära rent praktiskt. Man ser fram emot denna del av tjänsten som något positivt och tror att det kommer klarna när man väl installerat sig. Nedan följer några utdrag ur intervjuerna:

’Vi pratar inte så mycket om befolkningen. Vissa skiljaktigheter finns som man kan tycka är komiska jämfört med Sverige. Största samtalsämnet är trafiken där nere’.

’Om man åker iväg som ny då så har man ju ingen som helst uppfattning innan om hur dom kommer vara eller hur dom jobbar där. Utan det bildar man sig nog en uppfattning om på plats där nere’.

’Man kommer säkert få skulden för mycket som inte är ens fel. Det är klart att det finns mkt att klaga på om man bor i Kosovo. Men det blir säkert positivt också’.

’Har en bild av hur jag tror det kommer att bli. Absolut roligast tror jag kommer vara att patrullera ute i byarna’.

’Det pratas mycket om social patrols. Vilket jag tycker ska bli jätteintressant. Att man dessutom är där nio mån så man verkligen kan knyta kontakter’.

Bilden av samverkande militära enheter före tjänstgöringen

Det finns sannolikt en anledning till att vissa länder har en längre tradition av multinationellt militärt samarbete än andra. En översyn visar t.ex. att Sverige mer frekvent verkat i nordiska brigadområden. Anledningen till det är sannolikt att försvarsmakter i första hand söker bibehålla konstellationer som historiskt sett fungerar väl och där det kanske finns viss överlappning beträffande t.ex. arbetsorganisation, utbildning och material. En konsekvens av denna beprövade erfarenhet kan, i utlandsstyrkans fall, leda till att det finns en etablerad ryktesflora att förhålla sig till. Särskilt styrande blir naturligt nog den bild som förmedlas av representanter för närmast föregående kontingent som besöker utbildningen och vad som framförs till de nya under överlämningen. Nedan följer några citat från intervjuerna som berör vad man tror om samverkan med andra militära enheter:

'Det kom som en glad överraskning, samverkan med finnar och tjecker. Hade ingen aning om att vi skulle ha så mycket med andra nationer att göra som vi har'.

'Kommer samverka med finnar, tjecker, amerikaner och kanske irländare. Vi ingår i samma SOS brigad så vi kommer att köra på deras larm. Bara hört att det kan vara lite språkförbistrings-problem'.

'Jag har stora förhoppningar att få medverka i sånt. Sen får vi se hur det blir. Vi har ju finnar och tjecker på campen etcetera och jag har bara hört positivt om det'.

'Med vissa länder sägs det att man kan samarbeta mycket bra. Beror väl främst på språket då skulle jag gissa. Jobbar man mot samma mål blir det något bra utav det'.

'Skiljer sig säkert, men det får man väl se när man kommer ned. Men det har jag inte hört något om. Men alla är ju inte samma'.

Under tjänstgöringen (Fas 2)

Väl på plats visar det sig att hur man värderas och vilka kompetenser som prioriteras varierar både med uppgiftens art och mellan länder. Det är exempelvis stor skillnad mellan patrullering i den form som exempelvis US Army genomför den, och den svenska motsvarigheten. Den senare bygger i högre grad på att skapa långsiktiga relationer och eftersträvar kontakt och förtroende i mötet med människor. Någon större förändring av de initialt positiva förväntningarna på tjänstgöringen framkommer dock inte. Nedan följer ett antal citat som speglar bilden av sig själv och andra:

Bilden av svenskarna under tjänstgöringen

Självbilden

'Svenskarna har ett allmänt väldigt professionellt sätt att synas och arbeta på och röra sig ute bland befolkningen'.

'Svenska soldater är väldigt väl omtyckta och är man är ute och patrullerar, bjuder dom på kaffe, och man kommer in och känner sig välkommen'.

'Jag tror i Sverige så har vi vuxit upp i ett samhälle där rättvisa och jämlikhet har varit på topp. Allt ska vara lika och glassen får inte heta något "black", (...). En medvetenhet om rätt mycket etik och moralfrågor'.

Kontingentens inre liv

Under denna mission var det relativt lugnt i Kosovo, överraskningarna var få och många veckor innebar i stort genomförande av fasta "planerade" uppgifter. Att sådana perioder kan vara påfrestande för det interna sociala samspelet framgår av följande citat:

'Och samtidigt som det också händer mindre så ökar ju risken för att det blir mer så att säga konflikter mellan personalen istället, det har man ju också sett. Och jag vet att det är ju färre personalproblem på tidigare missioner då det är mer fokus på förbandets funktionalitet. Så då hinner man liksom inte börja bråka om småsaker medan när det kommer öppna missioner så har man lite mer lugna lägen och då blir det friktioner mellan personer istället. Det blir lite Big brother konceptet om man är på en trång yta, många personer under hela tiden och man gör allting tillsammans'.

I intervjuerna framträder också ett tankesätt som i förlängningen innebär att man värnar extra om "de sina", sin grupp osv., vilket uttrycks genom indelningen i in- och utgrupper. Hit hör exempelvis hur benägen man är att hjälpa andra och också den vikt som läggs vid framgång i interna tävlingar. Nedanstående citat får exemplifiera detta:

'Alltså man är hygglig i allmänhet men det kärvar väl ju längre i organisationen man kommer från varandra. Om ett annat kompani kommer och frågar, kan inte vi få låna er bil? Då är man såhär, nja den behöver vi. Kommer det en annan grupp i samma pluton och frågar då är det självklart, det behöver ni, alltså det kan bli lite olika svar beroende på vem som det är som frågar. Kommer någon från en annan pluton, ja då blir det lite kärvare men oftast, ja, det är klart. Det fanns väl en ganska sådär hyfsad stark kompanikänsla åtminstone. På det sättet var det liksom att man prioriterade sin grupp först och sen plutonen och sen kompaniet och sen ja...'

Bilden av civilbefolkningen under tjänstgöringen

Skillnaden i materiell levnadsstandard är naturligtvis en uppenbar skillnad som man som svensk slås av i Kosovo. Det är också en av de första saker som lyfts fram vid frågor om kontakten med civilbefolkningen. Informanterna berör också de kulturella skillnader man tycker sig se, även om påtagliga likheter också framhålls. I intervjuerna omnämns också hur svårt det känns att inte kunna hjälpa till när man ser ett stort behov.

'För det första så är det väldigt stor skillnad, levnadsstandardmässigt och där måste jag säga att jag beundrar dom samtidigt som man ibland tycker synd om dom för det är ju sådan otrolig skillnad, det är ju inte alls vad vi är vana vid'.

'Det var svårt att tänka sig hur människorna skulle vara här nere. Första intrycket jag fick var väl att dom inte var så fruktansvärt annorlunda från oss egentligen, det var mer en annan situation, man blev snabbt varse om att dom vill ungefär det vi vill (...) alltså om man pratar med ungdomarna då, folk vill gå ut, folk vill ha ett jobb, och man känner igen sig ganska väl i situationen hemifrån innan man åkte ned, och sina egna kompisar. Som en själv'.

'Människorna på landsbygden jobbar för att få pengarna och maten att räcka till och hålla huset varmt hela vintern (...) Det är svårt att se ett problem som vi inte kan hjälpa till särskilt mycket (...). Vissa är stolta också, de vill inte ha någon hjälp om dom inte behöver det, dom har klarat sig därute i flera hundra år genom generationer, så det här är som vanligt. Även om vi kan tycka dom lever i misär så känner dom inte själva det riktigt, de flesta gör inte det i alla fall'.

Bilden av samverkande militära enheter under tjänstgöringen

Generellt sett har man inte omvärderat den positiva bilden av svensk trupp i utlandstjänst som man hade innan man kom på plats. Det svenska systemet har vissa begränsningar i termer av erfarenheter, men även klara fördelar i det löpande arbete med patruller i byarna. Ytterligare en aspekt, som lyfts fram av en informant, är att frivilligheten och värnpliktsförsvaret tjänar som en väckarklocka om något går snett.

'Min uppfattning är att svenskarna är mer drivna, ambitiösa och ansvarstagande än andra nationer är oftast, det tror jag är på grund av just att vi gör en begränsad tid här nere, vi är inte yrkessoldater. (...) Vi kommer inte hem till ett förband hemmavid, vi har ingen karriär i Försvarmakten, vi är inte rädda för att göra misstag, vi är inte rädda för att säga till om någonting håller på att gå snett, om ett befäl utnyttjar eller missbrukar sin makt så är det alltid någon som kommer säga, skärp till dig, vi ställer inte upp på det där'.

'(...) Jag uppfattar det också som att en del nationer inte har samma tänk när det gäller mötet med lokalbefolkningen. Det ingår inte i deras arbetsuppgifter på något sätt att åka ut och samtala med, eller bara åka ut och fika någonstans...det tror jag är en organisatorisk fördel'.

När vi frågar om spontana kontakter med andra militära enheter, kommer frågan om lättheten att kallprata på tal och att detta är något som svenskar upplever som lite komplicerat.

'Det kan väl stämma att vi inte pratar så mycket om väder och vind direkt, utan det kanske mer är att vi försöker prata om någonting väsentligt'.

'När det gäller alltså knyta kontakter så är nog inte svenskarna världs bäst. Det finns nog många andra nationer som är betydligt mer öppnare och så'.

Efter tjänstgöringen (Fas 3)

De bilder man gett i tidigare intervjuer, före och under tjänstgöringen i Kosovo, förefaller relativt stabila över tid. När vi efter hemkomsten återkommer med frågor om hur man ser på sig själva, civilbefolkningen och samverkan med andra militära enheter är svaren inte uppenbart förändrade.

Undantaget är möjligen när man ställs inför frågan om förmåga till tempoväxling och att ”ryta till”, där man tillstår att svenskar har vissa svårigheter, på gott och ont.

Bilden av svenskarna efter tjänstgöringen

På frågan om hur man värderar den kompetens som svenskar besitter, återförs detta, liksom i tidigare samtal, oftast till uppgiftens utseende. Det är stor skillnad mellan patrullering i den form som exempelvis US Army bedriver den, med hög grad av ”force protection” och många timmar borta från campen, jämfört med den svenska motsvarigheten som i högre grad bygger på att skapa goda relationer och att få direktkontakt med människor. En gruppchef omvittnar också sin enhets stora motivation på följande sätt:

”Jag hade inga som helst problem att få upp dom på mornarna eller åka ut sent på nätterna. Heller inga problem att göra helt galna operationer, alltså som kunde ta flera dagar alltså. Man står rakt upp och ner och bara bevakar något helt galet liksom. Så att motivationen var det inget som helst problem på”.

Det fanns dock ett problem med undersysselsättning, speciellt under den sista delen av missionen då svenskarna förstärktes med en enhet ur insatsstyrkan:

”Det som jag tyckte var lite frustrerande var ju att sista veckorna fick vi ner ett insatsförband som gjorde en del utav våra uppgifter. Så vi hade inte så där jättemycket uppgifter på slutet. Jag vet egentligen inte varför, det var väl typ för att dom skulle få lov att åka iväg på någonting, för att dom hade gått i beredskap och skulle få komma iväg på någon uppgift. Men hade det hänt någonting så hade det givetvis varit bra (...) men ja, det var ganska dött dom sista månaderna”.

Citatet ovan är särskilt intressant då det speglar den arbetsetik som genomsyrar den svenska Utlandsstyrkans verksamhet (jämför, Löfgren, 1985). Man är inställd på att jobba hårt och ge allt under hela missionstiden.

En fråga som ställdes i intervjuerna var huruvida man instämde i den bild av svenskar som brig.gen. Ulf Henricson, chef för den första bataljonen i Bosnien (BA 01), ger i minnesboken *Utlandsstyrkan i fredens tjänst* där han säger följande: ”Vi svenskar är väldigt bra på att vara fair och friendly, men vi är mindre bra på det här med firm. Vi är ett folk som måste lära oss att ryta till” (2006).

Av svaren framgår att man i stort instämmer i Henricsons bild. Alla svenskar kan inte utan vidare framkalla det där extra eftertrycket. Några citat från intervjuerna exemplifierar detta:

’Många har väldigt svårt för att göra just den här tempoväxlingen från att vara...sitta och dricka kaffe med en gammal man eller en familj eller och prata om deras problem och vad dom behöver och om vi kan hjälpa dom med någonting och intressera oss för dom, och sen växla till att stå i en, i vårt fall oftast att stå i en VCP (Vehicle Check Point, min kommentar) och söka bilar. Där måste man ju uppvisa hårdare yta, att det är vi som bestämmer och ta kontroll över situationen’.

'Det dom säger är att vi ibland glömmer ryta till, det är ju en av våra styrkor så, men ibland kan det ju också vara till vår nackdel att vi löser väldigt många såna problem på ett annat sätt. Istället för att ta till våld tidigare, så avvaktar vi kanske lite längre och löser saker på andra sätt'.

'Svenskarna är ju betydligt bättre än många andra, just för att vi kommer från olika bakgrunder och det känns som vi på något sätt har annorlunda värdegrunder på något sätt. Vi kan verkligen gå ut och prata med folk och liksom förstå och köra empati och alltså hjälpas åt men dom har jättesvårt att sköta det här. Så på så sätt är det en fördel. Sen är det ju en nackdel så att om albanerna till exempel har en annan uppfattning om oss än vad dom har om amerikanerna och vet att med svenskarna kan man gå längre. Så på så sätt är det en nackdel, men jag tror att det absolut stämmer som han säger'.

Bilden av situation och civilbefolkning efter tjänstgöringen

Bilden av mötet med civilbefolkningen har inte förändrats nämnvärt efter några månaders tid till reflektion hemma. I flera fall lyfts dock fram den okunnighet man hade inför situationen på plats och också att mötet med civilbefolkningen är något som man kommer bära med sig under lång tid framöver.

"Dom borde ha satsat på att ge mer förståelse för den kultur som finns där nere och vilken vardag vi skulle möta. Det tycker jag nog att dom gjorde ganska dåligt på Livgardet såhär i efterhand. Nu i efterhand så förstår jag hur svårt det är att faktiskt sätta sig in i hur det var där nere innan man kom dit. Jag hade verkligen inte någon koll egentligen hur det skulle vara där nere".

"Möjligtvis hade jag någon sorts naiv idé om att vi var där för att hjälpa en massa människor och att vi skulle bygga upp skolor och sådär eller...(...) Jag trodde nästan att det skulle vara mer påtagligt att människor skulle ha det svårare än vad dom hade på något sätt".

"Jag hade väl bara någon sorts naiv bild om att, att vi skulle komma dit som någon sorts hjälparbetare och skulle rädda människoliv varje dag på något sätt men, samtidigt hade jag ju liksom någon slags mental förståelse om vi inte var där som hjälparbetare utan för att stå för säkerhet i landet mer än något annat".

"Det var väl en ganska splittrad bild man hade innan av vad man egentligen skulle göra just eftersom man hade så lite information själv, man hade fått fakta men kanske inte förståelse för, själva situationen och vad vi skulle göra".

'Alla man har träffat under social patrols kommer ju alltid finnas kvar på näthinnan, särskilt dom som inte hade det speciellt bra. De här bilderna av alla ungar som inte hade det så lätt hela tiden, när man var ute och pratade med dom på skolgården och som blev så otroligt glada för att man stannade och tittade förbi. Man behöver inte ens ha någonting med sig utan bara att man brydde sig om dom alltså, otroligt. Så att det är väl mer såna grejer, små glimtar som tittar förbi ibland. Det kommer alltid finnas kvar, det kommer man aldrig glömma'.

Bilden av samverkan med andra militära enheter efter tjänstgöringen

Väl på plats har man haft många kontakter med kollegor från andra nationer, t.ex. i form av jobbrotation. Nu är man bättre orienterad om under vilka förhållanden svenskar och andra nationer verkar, t.ex. rotationssystem, arbetsorganisation mm. Det man upplever sig sakna är mer

information om andra länders system och arbetssätt. Även om huvuddelen finner kontakten med andra länder stimulerande, och något som förefaller ha varit ganska lätt att anpassa sig till, så finns också bilden av att det är socialt påfrestande att s.a.s vara trevlig jämt.

”Det är ju någonting som Försvarsmakten i allmänhet är ganska dålig på, att jämföra oss själva med andra länder. Man jämför sig med USA kanske och sen har man fastställt att USA är skit och att vi har ett bättre system. Medan det finns ju en hel del annat, närmast en lösning för varje land mest”.

’Många amerikaner kommer ju direkt från Irak hit. Och då tror jag att man är lite skadad direkt för det går inte ens att jämföra. Irak är ju krig, Kosovo, vi är mest här för hum-hjälp och för att skapa trygghet. Mycket preventiva arbetsuppgifter så’.

(...) Vi är inte så styrda tycker jag som exempelvis amerikanerna som jag arbetade en del med. Där är det, ”ni får lov att göra detta men absolut inga egna andra saker som ni tycker verkar bra, utan bara detta”.

’Vi hade ju en del utbyte, skyttekompaniet med amerikanerna, och där märkte man ju att våra skyttegrupper hade mycket bättre kontakt med sina ansvarsområden i Kosovo än vad amerikanerna hade. Dom kände ju inget folk ute i området medan våra killar visste vilka skolor det var och vilka andra områden det var som behövde hjälp. Jänkarna körde sina patruller och pratade inte med någon ute, vilket leder till att vi kanske löser en uppgift bättre än vad dom gör men det är jättesvårt att säga om det är så. Men jag tror att vi hade en bättre känsla för vårt område än vad många andra hade’.

’Ja det blir ju en kultur i ett, alltså den militära kulturen där nere, inte bara i Sverige utan hela KFOR, det är ju en speciell kultur liksom och jämföra, se vad man har gemensamt med andra nationaliteter och soldater från andra nationaliteter och vad skillnaderna är. Många hade t.ex. väldigt tråkiga arbetsuppgifter. Det känns som att man inom svenska försvarsmakten ändå anstränger sig för att det ska vara en givande tid ur ett civilt perspektiv, alltså att man, ja man vill göra det så roligt som man kan för folk ändå’.

’Det tror jag är ganska unikt för Sverige, jag tror inte att ett sånt tänk finns hos särskilt många. Amerikanerna var t.ex. tvungna att vara ute och patrullera om det var 10 eller 12 timmar per dygn’.

”Mellan irländarna och oss är det väl en ganska stor skillnad i arbetssätt, eller mer att det är annorlunda fördelat hos dom. (...). Deras sergenter och korporaler sköter ju all kommunikation och har en ganska tung arbetsbörda medan vi mer går runt på att alla ska kunna sköta alla uppgifter. På ett sätt så var det ju enklare att komma in i deras (jobb) (...) alla enheter hade sina rutiner ner på gruppnivå. Det var väl kanske den största skillnaden”.

’Lite vill man såklart att den svenska kontingenten ska framstå som bättre. Det är klart att det finns en viss stolthet i det också men det är väl ingenting som driver en. (...) När vi var hos irländarna till exempel så var det ju ingen som sa att ni är så dåliga och ni hittar aldrig något. Ni har dålig statistik, ni hittar inga vapen eller vad det nu var alltså”.

Sammanfattning

I denna studie belyses svensk trupps upplevelser under tjänstgöring i Kosovo 2006. Huvudfrågeställningen är hur man ser på sig själv och andra parter i operationsområdet och hur dessa synsätt förändras över tid. Studien grundas på intervjuer med 10 deltagare i KS14 som intervjuats vid tre tillfällen, före, under och efter tjänstgöringen. Samtalen har bandats och därefter skrivits ut i det närmaste ordagrant. Studien är en delstudie och ingår i en större studie av sociala och kulturella förhållanden under utlandstjänstgöring. En tidigare studie med samma tema och forskningsdesign, men då med fokus på Liberia, har tidigare publicerats (Hedlund, Weibull & Soeters, 2008; Hedlund & Weibull, 2007).

Den bild man har av den svenska kontingentens arbete är överlag positiv. Det gäller både den förväntan som knyts till missionen under utbildningen på Livgardet och vad svensk trupp allmänt representerar och står för i utlandssammanhang. Det man betonar som mest positivt redan före avresan, och det man också i hög grad tror sig vara där för, är kontakten och skyddet av civilbefolkningen. Även samverkan med andra militära enheter är något man ser fram emot som mycket stimulerande, även om man redan före avresan tror sig veta att många olikheter finns. Exempelvis tror man att svenskar är överlägsna i sociala och kontaktskapande sammanhang, att man har en större kunskapsbredd i jämförelse med yrkesarméer, medan dessa å andra sidan antas vara bättre på "kriget". Sammantaget har man många föreställningar om både sig själv, uppgiften och andra parter i området. Detta samtidigt som man menar att man fått mycket lite information om sociala och kulturella förhållanden på plats och i stort sett ingen alls vad gäller de nationer som man skall samarbeta med. Den information man fått har huvudsakligen erhållits via informella kontakter och Internet.

Vid besök i missionsområdet och intervjuer med samma personer fås, speciellt vad gäller den svenska enheten, snarast en förstärkt positiv bild. Man ser sig själv som både mer professionell och mer ansvarskännande, framför allt i jämförelse med yrkesarméerna. Dessa sägs också ha en annan syn på uppgiften. De rör sig mindre i området och ser inte kontakten med civilbefolkningen som en viktig del i arbetet. Som frivilliga och kontraktsanställda ser sig svenskarna också mer obundna och orädda när det gäller att påtala brister gentemot överordnade. Relationerna inom enheten verkar ha fungerat väl, även om den påtvingade samvaron dygnet runt också gett upphov till en del konflikter, speciellt vid under-sysselsättning. Antydning till en uppdelning i "vi" och "dom" finns också, något som förstärks mot mera perifera grupper. Kontakten med civilbefolkningen är mycket positiv, man rör sig mycket i området, uppfattar sig som populär och flera säger sig också vara starkt berörda av befolkningens situation. Eftersom man visste så lite om människorna och förhållandena, menar någon, att det var först på plats som man insåg att de är som "oss". Någon menar också att han byggt upp en värre bild av förhållandena än de han sedan mötte. Sammantaget kan sägas att jämfört med förväntningarna före avresan har mycket förstärkts både åt det positiva och negativa hållet. Man har fått en större förståelse för civilbefolkningen samtidigt som skillnaderna mot vissa nationer blivit mer konkreta, som exempelvis synen på

uppgiften innehåll. Möjligen hade mer information om andra försvarsmakters rutiner och förhållningssätt ha motverkat en del negativa synsätt på ”de andra”.

Vid den tillbakablick på missionen som görs i intervjuerna efter hemkomsten upprepas mycket av vad som tidigare sagts. Skillnaden är att man nu refererar till hela missionen vilket innebär en något annan bild. Kvar finns den positiva bilden av den egna enhetens insatser och inte minst den starka motivation man visat för uppgiften. Vad gäller synen på vissa andra militära enheter är bedömningarna också här i stort desamma. Man gillar inte yrkesarméernas arbetssätt, men säger sig heller inte ha briljerat med större framgångar i samband med t ex ”sök”. Även den orderstyrning som vissa nationer tillämpade sades underlätta samarbetet genom att det då tydligt uttrycktes vad som förväntades. På särskild fråga tillstår man också att man inte är så bra på tempoväxling från ”friendly” till ”firm” men menar samtidigt att detta snarast är en fördel, i varje fall under en lugn mission som denna. Under missionens senare del ansåg man sig också ha varit klart undersysselsatt genom att ett insatsförband då förstärkte enheten och tog över många uppgifter. Vad gäller kontakten med civilbefolkningen lever detta kvar som starka minnesbilder och som något man aldrig kommer att glömma. Så här i efterhand höjs också många kritiska röster mot förberedelserna inför missionen. Man hade velat veta mer om förhållandena på plats, om kultur och sociala mönster och om de nationer som man skulle samarbeta med. Nu antyds också att det utvecklades en särskild KFOR kultur på plats, en kultur som man ingick i och påverkades av och som endast delvis sammanföll med den svenska.

Diskussion och slutsatser

Som framgått är de bilder som representanter för KS14 ger i intervjuer, före, under och efter tjänstgöring i Kosovo relativt stabila över tid. Även om vissa uppfattningar förstärkts, andra tonas ner och vissa inledande missförstånd klarats ut först på plats, så går mycket igen från en period till en annan. Även den kritik som riktas mot yrkesarméer som Irland och USA är här förhållandevis mild jämfört med hur samarbetet med exempelvis irländarna upplevdes i Liberia (Hedlund & Weibull, 2007). Frågan är vad som orsakar dessa olika bilder av svensk trupp i internationell tjänst och varför är svenskarnas självbild liksom bilden av ”de andra” är relativt sett så stabil över tid? Här nedan diskuteras några möjliga orsaker till detta.

När det gäller ”peacekeeping” visar intervjuerna med KS14 att man anser sig ha överlägsen förmåga, jämfört med flera av de nationer som man samarbetar med. Sanningshalten i detta ifrågasätts inte här, speciellt inte som detta upprepats tidigare från många håll. Bedömningen är dock att denna självbild kan ha uppkommit på flera olika sätt. Dels vill man naturligtvis gärna leva upp till vad som sagts under utbildningen om hur en ”peacekeeper” i Utlandsstyrkan skall uppträda och framstå, dels är man sannolikt inte opåverkad av den mer generella bilden av hur en ”god svensk” skall vara, dvs här finns också drag av en gemensam, nationellt förankrad, självbild (jfr. Daun, 1998). När dessa bilder inte utmanas, t ex genom starka beroendeförhållanden och stora krav på anpassning till andra enheter, blir den egna egna självbilden förhållandevis lätt att både

upprätthålla och förstärka. En annan tänkbar förklaring är att det finns ett positivt värde i att hålla fast vid den initiala bilden, om denna inte kraftigt avviker från hur man senare upplever situationen. En annan bidragande faktor kan vara att säkerhetsläget i missionsområdet. Läget i Kosovo var under tiden för tjänstgöringen förhållandevis lugnt. Hade situationen varit allvarigare, t.ex. med fler konfrontativa möten med civilbefolkningen är det sannolikt att även positiva bilden av denna hade kommit att påverkas. Detsamma gäller förstås också förekomstens av motsättningar i samverkan med andra militära enheter. Till detta kommer den relativt ringa grad av integrering mellan olika nationers styrkor som rådde i Kosovo.

Resonemanget ovan styrks av vad som framkommit i flera andra studier. I en av dessa studier (Weibull, kommande) deltog informanter med erfarenhet från Afghanistan. Här finns starka skildringar av hur synen på både sig själv och andra kom att förändras åt det negativa hållet under pågående tjänstgöring. I studien av samverkan mellan svenskar och irländare i Liberia (Hedlund & Weibull, 2007) fås något av samma bild. Den större integreringen mellan enheterna (samma camp, gemensamma uppgifter) bidrog sannolikt till att förstärka de starka konflikter som där uppkom mellan grupperna. Även utländska forskare har visat på hur det relativa samförstånd som kan uppnås under lugna förhållanden snabbt kan upplösas när situationen skärps (se Soeters et al, 2007). Å andra sidan är det väl känt att man också tar efter och påverkas av varandra och att det i missionsområden ofta framväxer vad som i litteraturen kallas en ”hybrid-culture” (Segal, 2001). I studien här omnämns detta som utvecklingen av en speciell KFOR- kultur.

En kritik som framförs är att man fått för lite information om kulturella och sociala förhållanden på plats. Det man visste hade man i huvudsak fått via informella kanaler eller genom egna efterforskningar på Internet. Flera nämnde t.ex. en från Försvarmakten fristående sida där Utlandsstyrkans verksamhet ofta diskuteras (www.soldf.com). Även det informella och osystematiska lärande man fått från dem som varit ute på tidigare missioner, verkar ha spelat en central roll för skapandet av förväntningar och egna bilder. Även om informationen inte var fel, och här troligen i huvudsak stämde med ”verkligheten”, så kan denna typ av informationskällor inte anses tillräckliga. Flera i studien omvittnar också att man måst revidera många föreställningar om förhållandena i Kosovo. Risken för att felaktig och fördomsfull information sprids både genom formella (lärare) och informella kanaler har också påtalats av utländska forskare (Vom Hagen et al., 2003).

Det förhållandet att sociala och kulturella förhållanden numera ges en ökad betoning under den förberedande utbildningen är naturligtvis mycket positivt. Med ökad geografisk spridning av missionsverksamheten följer med stor sannolikhet alltfler kulturellt laddade möten. Samtidigt finns motargumentet, som också några av informanterna i denna studie hänvisar till, är att ”inget kan läras ut i förväg” utan det är bättre att bilda sig en uppfattning på plats. Denna uppfattning motsägs dock av många utländska forskare. Så t ex menar den amerikanska antropologen Montgomery MacFate (**OBS**) att det nu finns en diger dokumentation kring hur frånvaron av en ”cross-cultural” kompetens bidragit till att förvärpa en redan eskalerad situation i Irak. Även om det är svårt att förmedla denna typ av kunskap, förhindrar det självklart inte att man lär ut så mycket som man kan, och åtminstone en grundkunskap. En ökad betoning av kulturfrågor under utbildningen skulle också tydligare signalera betydelsen av att kunna hantera kulturella skillnader

på plats och kanske också tona ned en kanske överdriven och alltför nationalistiskt färgad självbild.

Referenser

- Arnstberg, K -O. (1989). *Svenskhet – Den kulturförnekande kulturen*. Stockholm: Carlssons.
- Ben-Ari, E och Elron, E. (2001). Blue Helmets and White Armor: Multi-nationalism and Multiculturalism among UN Peacekeeping Forces. In: *City & Society*, Vol. 13, No. 2, 275-306.
- Boene, B. (2001). Relations with Officers from other nations in military operations other than war and the impact of comparisons on professional self-perceptions. In G. Caforio, (Ed) *The Flexible Officer*. Gaeta: Artistic & Publishing Company.
- Blomgren, E. och Johansson, E. (2004). *Hemma övas man – borta prövas man*. Stockholm: Försvarshögskolan – ILM, Serie F:30.
- Britt, T.W. & Adler, A.B.(Eds.) (2003). *The psychology of the peacekeeper: lessons from the field*. Westport, CT: Praeger Publishers.
- Daun, Å. (1989). *Svensk mentalitet. Ett jämförande perspektiv*. Stockholm: Rabén och Sjögren.
- Dandeker, C and Gow, J. "The Future of Peace Support Operations: Strategic Peacekeeping and Success", in *Armed Forces & Society*, Vol. 23, No. 3, Spring 1997, pp. 327-348.
- Försvarsmakten (2005a). *Doktrin för luftoperationer*. Stockholm.
- Försvarsmakten (2005b). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm.
- Försvarsmakten (2005c). *Doktrin för marina operationer*. Stockholm.
- Försvarsmakten (2005d). *Doktrin för markoperationer*. Stockholm.
- Försvarsmakten (2005e). *Doktrin för Militärstrategisk doktrin*. Stockholm.
- Hedlund, E. (2004). *Yrkesofficersutbildning, yrkeskunnande och legitimitet*. Stockholm: HLS förlag.
- Hedlund, E., Weibull, L. & Soeters, J. (2008). "Swedish-Irish cooperation in Liberia". I Joespeh Soeters och Phillippe Mannigart (Eds). *Military Cooperation in Multinational Peace Operations*. London: Routledge.
- Hedlund, E. & Weibull, L. (2006). *Vi och dom andra. Om bilden av oss själva och "dom andra" hos svensk trupp under tjänstgöring i Liberia*. FHS beteckning 1478/6:1.

- Hofmaier, B & Karlsson, J C-H. (1977). *Anläggare. En studie i permanent tillfällighet*. Göteborg: Sociologiska institutionen.
- Johansson, E. (2001). *The Unknown soldier – A portrait of the swedish peace-keeper at the threshold of the 21 st century*. Karlstad: Karlstad University studies.
- Karlsson, J C-H, 1990. *Att söka svenskheten*. Försvarets forskningsanstalt. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Klep, C. & Winslow, D. (2000). Learning lessons the hard way – Somalia and Srebrenica compared. *Small Wars and Insurgencies*, 10, 93-127.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated learning. Legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Löfgren, O. (1985). *Myter om svensken*. Stockholm: Liber.
- Miles, M.B. & Huberman, M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Sage: Thousand Oaks.
- Moelker, R. och Soeters, J. (2003). Sympathy, Stereotypes and the Contact Hypothesis. In U. Vom Hagen, P. Klein, R. Moelker, & J. Soeters (2003). *True Love. A Study in Integrated Multi-nationality within the German/Netherlands Corps*. Strausberg: Forum International. SOWI.
- Nuciari, M. (2002). *Flexibility towards diversity. New skills for military personnel in PSO:s*. Paper submitted to the Annual Conference 2002 of the Committee on Women in NATO Forces, Brussels, NATO Headquarters.
- Rubinstein R. A. (2008). *Peacekeeping under fire. Cultural Dimensions of Intervention*. Herndon, VA: Paradigm Publishers
- Selmeski, B. (2007). *Military Cross-Cultural Competence: core concepts and individual development*. Occasional Paper Series - Number 1. Kingston: Royal Military College of Canada.
- Segal, D. (2001). *Journal of Contemporary Ethnography*, Vol. 30, No. 5, 607-636.
- Sion, L. (2006). Too Sweet and innocent for war? Dutch Peacekeepers and the Use of Violence. *Armed Forces and Society*, Vol, 32:3.
- Soeters, J., Rosteigne, D., Moelker, R. & Manigart P. (2006) Smooth and strained International Military Co-operation. In U.vom Hagen, R. Moelker & J. Soeters (Eds.) *Cultural Interoperability*. Forum International, No 27, pp. 131-161. Stausberg: SOWI.

Utlandsstyrkan i fredens tjänst. Försvarsmaktens internationella insatser. (2006).
Försvarsmakten. Malmö: Arena.

Vom Hagen, U., Klein, P., Moelker, R. & Soeters, J. (2003) *True love. A study in Integrated Multinationality within 1(German/Netherlands) Corps.* Forum International, No 25, Strausberg: SOWI.

Weibull, L. *Vi borde också få medalj. Om stöd till militära familjer under utlands-tjänstgöring.* Stockholm: Försvarshögskolan. (Under utgivning).

Weibull, A. (2008). Influences on safety and reliability in high-risk organizations. In A. Weibull & B. Abrahamsson (Eds.) *The Heritage and the Present. From invasion defence to mission oriented organization*, pp. 189-211. Stockholm: Försvarshögskolan.

Ydén, K. (2008). *"Kriget" och karriärsystemet.* Göteborg: Handelshögskolan.

www.mil.se, besökt 2007-10-14.

www.folkochforsvar.se besökt 2007-10-14.